

Papin tytär

JUHANI AHO

PAPIN TYTÄR

Juhani Aho

PAPIN TYTÄR

Saga

Papin tytär

Cover art: Grafisk stue

Cover image: Shutterstock

Copyright © 1978, 2023 Juhani Aho ja SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728550632

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

I

Elli oli hänen nimensä.

Jo pienenä teki hänen mielensä tikapuille kiivetä, ensin alimmalle piille, sitten piitä ylemmä, yhtä piitä, kahta, ja määrä oli päästä neljännelle piille, joka oli paksumpi kuin muut. Ja sieltä sitten katsella alaspäin keittiön rappusille, jossa kerjäläislapsia leikitteli, ja eteenpäin pihamaata pitkin, jonka keskellä Musti makasi käppyrässä. Kupeille ei nähnyt, kun oli toisella puolen porstuan seinä ja toisella kellarin pääty. Ylemmä ei uskaltanut, vaikka olisi vähän matkan päässä ollut toinen pii, yhtä paksu kuin neljäs, ja sieltä olisi jo kellarin katon yli nähnyt. Eikä saanut tässäkään kauan iloita. Lapsentyttö huomasi ja sieppasi alas ja retuutti pois, eikä kimakka itku auttanut.

Mutta kun ikä jatkui, ja pääsi tytöstä erilleen, niin piitä korkeammalle joka päivä. Tuo toinen paksumpi pii oli kahdeksas, ja se oli kellarin harjan tasalla. Siitä varovasti kellarin katolle, syrjäisittäin, sydänalassa vähäinen vavistus, että jos äiti näkee ja huutaa pois. Mutta ei äiti nähnyt eivätkä lapset

rappusilla. Ja kun kerran kellarin katolle pääsi, niin sieltä ei kukaan nähnyt, ja siellä saattoi olla kuinka kauan tahansa, luisulla katolla lämpimässä paisteessa.

Ja jopa näkyi maailmaa sinne! Vo-ooi! Ja vaikka minnepäin! Rakennuksen päitse järvelle päin venheranta kokonaan ja venheet teloiltaan ja nuottakota. Niityn rannassa mies vielä, joka käesteli Lahnalahdessa, venheen kokassa pikkuinen tyttö. Tuolla edempänä sitten, toisella puolen järven, Iinmäen korkeat kukkulat, jonne päivä paistoi ja josta näkyi taloja ja kellertäviä peltoja.

Pihamaan ja puutarhan yli oli maantielle päin peltoja aina kirkolle saakka. Maantietä ei näkynyt korkean ruispellon takaa, mutta maantien kohdan arvasi aidan seipäistä ja nousevasta pölystä ja ajavain päistä. Olisi tehnyt mieli välistä ihan siitä ilosta hyppiä, että täällä oli eikä kukaan tiennyt ja saattaisi olla vaikka kuinka kauan, jos vain saisi. Mutta ei uskaltanut hyppiä... näkisivät ja ehkä huutaisivat pois. Parasta oli olla hiljaa, painautua pitkäkseen luisulle katolle eikä hiiskua mitään... »niin kuin sirkka seinän raossa»...

Tie keittiöstä tupaan kulki kellarin päitse. Ihmisiä siinä alinomaa liikkui, mutta ei kukaan huomannut katolla olijaa. Kävi niitä kellarissakin, ovesa kolistelivat ja astioita kellarin sisässä liikuttelivat, mutta ei niistä kukaan mahtanut aavistaakaan, kuka oli katolla... vaikka se siellä mahallaan loikoi ja katseli päädyn kohdalta alas aivan heidän päälakeensa ja tukan jakaukseen. Äitikin kulki monet kerrat kellariin, vaan ei hänkään huomannut... kantoi milloin niitäkin ja välistä meni tyhjin käsin. Sydäntä kutitti... tuskin sai naurunsa pidätetyksi, kun äitiä katseli... Jos olisi hiljaa uukahtaa tai sammalta tai lastua heittää äidin päälle... Ei, ei, parasta on olla hiljaa, hiiskumatta... eivät ehkä

milloinkaan löydä, saa olla täällä koko viikon... aivan likellä... eivätkä tiedä, missä on...

– Elli! huudettiin yhtäkkiä alhaalta. – Missä Elli on? Oletteko nähneet, lapset, Elliä?

Se oli äiti, joka huusi. Elli painautui lujemmin kattoon ja koetti pidättää nauruaan, joka pyrki tulemaan. – Ei tiedä äiti, missä Elli on... mutta ei Ellikään sano... antaa niiden ensin etsiä... missähän luulevat olevan...?

– Lapset, kuuletteko, oletteko nähneet Elliä?

– Ei olla nähty!

– Menkää etsimään jostain... puutarhasta tai...

Lapset juoksivat etsimään. – Antaa niiden etsiä... ei Elli huuda.

Äiti odotti kellarin edessä, ja lapset tulivat sanomaan, ettei Elliä ole puutarhassa. Äiti käski vielä etsiä huoneiden takaa ja pellon pientarilta tai mistä tahansa. Mutta eivät lapset mistään löytäneet...

Siitä tuli äidin mieli levottomaksi ja hän rupesi toden teolla huutamaan.

– Elli hoi! huusi hän, ja lapset huusivat mukana. Silloin pääsi Elliltä naurun tirskahdus, ja hän äänteli alas: – Uu – uu! – mutta ei äiti eivätkä muutkaan huomanneet, vaikka hän vähän kurkisti kellarin päädyn ylitse.

– Missä sen ääni kuului...? Kuulitteko, lapset?

– Uu piilossa... uu kellarin katolla... uu!

Nyt hänet jo huomattiin, ja häneltä pääsi itseltään hillitön nauru. Ja hän kuvitteli, että muut nauraisivat yhtä paljon...

Mutta äiti vihastui niin, ettei ollut saada ääneen ensiksi...

– Tyttö! Sinä...! Heti paikalla alas...! Nouse heti istumaan...! Et saa liikahtakaan!

Ja kun Elli sanoi, että kyllä hän itse osaa tulla tikapuille ja sitten alas, niin äiti uhkasi antaa vitsaa, jos ei hän kohta jää yhteen paikkaan... siihen, missä on, ja pitele käsillään kiinni, niin kauan kuin joku joutuu ottamaan.

Ja Ellin täytyi odottaa siksi, kunnes renki tuli ja otti hänet räystäältä syliinsä ja laski maahan.

Vitsaa oli vähällä tulla, mutta torumisiin se kuitenkin jäi tällä kertaa...

Mitä hän siellä... kellarin katolla... ja ilman lupaa?

Hän vain tahtoi nähdä, kun niin paljon maailmaa näkyi... ja kun oli niin helppo päästä...

Vai paljon maailmaa...! Jos olisi pudonnut ja tahtanut jalkansa, se olisi ollut maailmaa! Muistakoon sen, että jos vasta sinne kiipee, niin...!

– Enkö minä, äiti, enää milloinkaan saa kellarin katolle? En minä putoa...

– Et milloinkaan saa, muista se, koetti äiti sanoa vihasesti ja lähti menemään keittiöön.

– Saanpa minä kuitenkin vielä tikapuille, sanoi Elli itsekseen, mutta kerjäläislapsekset kuulivat sen.

– Rouva! huusivat he, se aikoo kiivetä vielä tikapuille...

Mutta nyt äiti vasta oikein vihastui.

– Vai vielä tikapuille... ei alimmalle piillekään... ei yhdellä jalalla... muista se!

Nyt pääsi Elliltä itku, ja hän meni huoneen taa itkemään. Sieltä meni puutarhaan ja teki sitä samaa vielä sielläkin... Ei saa enää milloinkaan nousta kellarin katolle... ei katsoa rantaan eikä peltoja pitkin maantien kohtaan, missä ihmisiä ajaa... eikä olla yksin niin, ettei kukaan näe.

Minkä tähden on kaikki niin surkeata tässä maailmassa? Niin oli hän kerran kuullut äitinsä huokaavan, ja hänestä sopi hänenkin nyt huokaista niin. Ja huokaistuaan oli hän mielestään, niinkuin olisi ollut melkein aikaihminen. Siitä tuli kuin jonkunlainen uhka rintaan. Ja kyyneletkin kuivuivat siinä puutarhan koivua vasten seistessä ja tuohen helpitä irti repiessä.

Aikansa revittyään ja repimiänsä suussaan purtuaan heittäytyi Elli selälleen nurmikolle ja pani kädet pään alle ristiin. Ja siinä hän loikoi kauan aikaa suu yhteen nipistettynä ja ajatteli, että nyt kai eivät korkealta löytäisi, jos tulisivat etsimään... ei kai tarvinnut pelätä, että tästä putoisi... ei kai, pyh...!

Puut humisivat pään päällä, koivun oksat notkistuivat tuulen mukana, mutta haavassa liikkuivat vain lehdet ja lepattivat alinomaa. Se alkoi näyttää Ellistä niin somalta, että hän unohti ikävänsä ja uhkansa ja jäi katselemaan, kuinka koivun oksat notkistuivat ja haavan lehdet lepattivat ja kuinka kaikki puut hiljaa huojuivat ja humisivat... Mikähän se oli noissa puissa, joka niin humisi, ja minkä tähden lehdet lepattivat...? Ei tullut vastausta siihen, eikä sitä tarvittukaan... Mieli livahti muuanne... Onkohan paljon lehtiä puissa... yksi, kaksi, kolme, viisi... kymmenen... sata ... kymmenen sataa... tuhatta... Ei hän enää viitsinyt, paljon näkyi olevan...! Voi, jos hän olisi edes lintu... tai olisi hänellä edes yksi siipi, niin lentäisi ylös tästä puiden tasalle... ja jos olisi käki, niin kukkuisi, ja kukkuisi koko päivän ja yön...! Se koivu oli niin korkea, paljon korkeampi kuin talo... saisi kukkua senkin latvassa, jos olisi siipi, jolla lentäisi... – Kun olisi aivan yksin, ettei ketään muita koko talossa, niin nousisi jotenkuten niin korkealle kuin puiden oksat ja kiipeäisi, kiipeäisi... oksalta oksalle... latvaan... ja pistäisi sieltä päänsä ulos oksien välitse tuolta... tältä puolen puun ja katselisi... olisi

hiljaa hiiskumatta... eikäpä kukaan tietäisikään, kun tulisivat kotiin. Mutta ei hän huutaisikaan enää... ei, vaikka kuinka etsisivät. Ja olisi yötäkin puussa...

Ja kun oli päässyt se ajatus mieleen, niin ei se tahtonut siitä erota. Puuhun, korkeaan koivuun, joka ulottui yli katonharjan... ihan oksien suojaan... siellä olisi hausکمپی olo kuin kellarin katolla ja millään katolla. Voi, jos sinne pääsisi! Ja Elli hyppäsi ylös maasta ja juoksi koivun luo... Paksu se oli ja oksat liian ylhäällä, eivätkä kädet edes ympärikään ulottuneet... Ei pääse ... ei pääse! Elli kierteli koivua ja katseli joka haaralta, mutta ei missään oksaa niin alhaalla, että olisi sille päässyt. Kun olisi kerran alimmalle oksalle päässyt, niin kyllähän sitten... Mutta sekin oli liian korkealla, eikä ollut kuka nostaisi. – Ja niin täytyi olla sillä kertaa pääsemättä ja lähteä pois koko koivun luota...

Mutta yhä sinne halu kuitenkin toi puutarhaan. Joka päivä ja monesti päivässä kesken muiden leikkien yhtäkkiä johtui koivu mieleen, ja suoraa päätä piti juosta puutarhaan sen luo. Jos jotenkuten kuitenkin pääsisi! Mutta eihän sitä! Jos vain alimmalle oksallekaan ... mutta kovin oli korkealla alinkin oksa...

Pääsemättä olisi mahtanut ainiaksi jäädä, jos ei olisi muutamana lauantaipäivänä seisonut kirkkomiehen poika puutarhan aidan takana ja katsellut sieltä aidan yli, kun Elli koetti kiikkulaudan pukin avulla ulottua alimmalle oksalle. Mutta ylhäällä oli sittenkin oksa, ei päässyt koettelemaankaan...

- Mitä sinä siinä teet? kysyi poika.
- En mitään.
- Etkö pääse puuhun?
- Pääsisitkös sinne?

Juhani Ahon psykologinen mestariteos 1800-luvun naisen roolin
ahtaudesta ja vaihtoehtojen vähydestä.

Maalaispappilan tytär Elli on vilkas ja haaveiluun taipuvainen
lapsi, josta äiti ja isä haluavat kasvattaa kiltin ja mukautuvaisen
tytön. Ellin maailma alkaa avartua, kun hän pääsee kaupunkiin
kouluun. Lukujen loputtua odottaa kuitenkin paluu pappilaan
ikääntyvien vanhempien luokse.

Eräänä kesänä pappilaan saapuu maisteri, josta on määrä
tulla pappilan uusi isäntä. Maisteri kosii Elliä, mutta saa
hylkäävän vastauksen. Elli rakastuukin maisterin ystävään,
vapaasta elämästä pitävään Olavi Kalmiin. Ellin haaveet
rakkausavioliitosta eivät kuitenkaan käy yksiin pappi-isän
suunnitelmien kanssa.

Papin tytär (1885) on suomalaisen realismin merkkiteos,
joka kuvaa aikansa nuoren naisen subjektiivista kokemusta
tarkasti ja kaunistelematta. Ahon upea kerronta puhalttaa
hengen kaikkiin kirjan hahmoihin. Ellin tarina jatkuu Ahon
romaanissa Papin rouva.

Juhani Aho (1861–1921) nousi jo elinaikanaan merkittävimpien
suomalaisten kirjailijoiden joukkoon. Aho oli monipuolinen
kirjailija, joka kehitti myös aktiivisesti suomalaista kirjakieltä.
Ahon tunnetuimpiin teoksiin lukeutuvat Papin rouva, Rautatie
ja Helsinkiin. Lisäksi Aho tunnetaan novelleistaan, joita hän
nimitti lastuiksi.